

Lausunto

27.05.2026

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Pohjanmaan työllisyysalue kiittää mahdollisuudesta saada lausua lainsäädäntömuutoksia koskien. Yleisesti pidämme esitystä luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta osittain kannatettavana ja arvioimme, että esityksen tavoitteet toteutuvat.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Esityksen painopiste vaikuttaa olevan ensisijaisesti kustannussäästöjen saavuttamisessa. Tämä ilmenee palvelujen järjestämisen sitomisena hyvinvointialueen

kulloinkin käytettävissä oleviin resursseihin. Palveluja ei esitetä asiakkaiden subjektiivisina oikeuksina, vaan niiden toteutuminen jää järjestäjän harkintaan.

Tällainen lähtökohta heikentää palvelujen ennakoitavuutta ja yhdenvertaista saatavuutta, ja altistaa ne hyvinvointialueiden palvelurakenteisiin ja taloudellisiin

prioriteetteihin perustuville alueellisille eroille. Asiakkaiden yksilölliset tarpeet uhkaavat jäädä toissijaisiksi suhteessa rakenteellisiin ja taloudellisiin reunaehtoihin.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Määritelmä jää liian yleiselle tasolle ohjatakseen riittävän selkeästi käytännön asiakastyötä. Se ei myöskään sellaisenaan riittävästi tue palvelutarpeen perusteella tehtävien ratkaisujen yhdenmukaista ja johdonmukaista toteuttamista. Tämän vuoksi määritelmä ei täysimääräisesti toteuta lakiesityksen tavoitetta sääntelyn selkeyttämisestä ja ennakoitavuuden lisäämisestä.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Ehdotettu muutos voi lisätä hyvinvointialueiden harkintavaltaa ja joustoa toiminnan toteuttamisessa, mutta siihen sisältyy myös riski velvoittavuuden heikkenemisestä. Erityisesti resurssien niukkuuden ja lakisääteisten perustehtävien korostumisen yhteydessä on mahdollista, että hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä toiminta jää vähäisemmälle huomiolle tai supistuu nykyisestä.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Ehdotetut säännökset jäävät osin epäselviksi eivätkä kaikilta osin tarjoa riittäviä edellytyksiä sujuvalle toimeenpanolle käytännön asiakastyössä. Erityisesti erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määrittely on puutteellisesti täsmennetty, eikä se anna selkeää perustaa sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan välisen työnjaon määrittelylle. Tämä heikentää sääntelyn johdonmukaisuutta ja ennakoitavuutta sekä lisää riskiä alueellisten tulkintojen ja käytäntöjen eriytymiselle.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Ehdotettu sääntely jättää huomattavan paljon liikkumavaraa toteutukselle: asiakkaan osallistuminen on vapaaehtoista ja palvelujen järjestäminen sidottu määrärahoihin. Käytännön toteutus jää siten pitkälti hyvinvointialueiden omien päätösten ja painotusten varaan. Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne sekä uudistuksen taustalla olevat säästötoimet herättävät huolta siitä, pystytäänkö palvelut toteuttamaan asiakkaiden tarpeita vastaavalla tavalla sekä laadullisesti että määrällisesti. Työllistymisen edellytysten vahvistaminen sosiaalihuollon keinoin edellyttää lisäksi erityisosaamista ja systemaattista seurantaa. Lakiesityksen kokonaisuuden perusteella on olemassa riski, että asiakkaiden yhdenvertaisuus heikkenee valtakunnallisesti.

Esitys ei myöskään ole kaikilta osin riittävän selkeä tai helposti toimeenpantavissa käytännön työssä. Palvelun sisältö ja suhde jo olemassa oleviin palveluihin, kuten sosiaaliseen kuntoutukseen ja työtoimintaan, jäävät osin epäselviksi. Lisäksi sääntely ei anna riittäviä konkreettisia lähtökohtia palvelun kohdentamiseen asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen perusteella. Tämä lisää tulkinnanvaraisuutta ja kasvattaa riskiä eriytyviin käytäntöihin hyvinvointialueiden välillä.

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4) Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

Työllisyysalueen näkökulmasta on keskeistä, että työllistymistä edistävä palvelupolku rakentuu toimivaksi ja että palvelujärjestelmä kykenee vastaamaan alueen paikallisiin tarpeisiin myös työllisyysalueen sisällä. Tämä edellyttää riittävää ja laadukasta sosiaalihuollon sekä työvoimaviranomaisen palvelutarjontaa ja tiivistä yhteistyötä erityisesti heikossa työmarkkina-
asemassa olevien henkilöiden tilanteen edistämiseksi. Lakiluonnoksessa on perustellusti huomioitu eri palveluiden yhteensovittamisen tarve. Käytännössä asiakkaiden tarpeisiin vastaaminen edellyttää usein kuitenkin toimijarajat ylittävää yhteistyötä, jonka merkitystä tulisi korostaa myös lakitekstissä. Esityksen seurauksena työvoimaviranomaisen ja sosiaalihuollon välinen lailla säädelty, määrämuotoinen yhteistyö vähenee aktivointisuunnitelmien ja kuntouttavan työtoiminnan päättyessä. Tästä huolimatta asiakaskunnan tarpeisiin ei jatkossakaan voida vastata yksinomaan työvoimaviranomaisen toimenpiteillä. Hallituksen esityksessä kuntouttava työtoiminta lakkautetaan. Sen tilalle esitetty työikäisten toimintakykyä ja osallisuutta tukeva palvelu olisi määrärahasidonnainen, mikä herättää perustellun huolen siitä, että palvelun toteutuksen volyymi vähenee

hyvinvointialueilla entisestään. Myös sosiaalinen kuntoutus on ollut tähän asti väljästi säädelty ja määrärahasidonnainen palvelu.

Arvioiden mukaan noin 10 prosenttia kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista siirtyisi jatkossa työvoimaviranomaisen vastuulle. Yhdessä aktivointisuunnitelmien poistumisen kanssa tämä lisää työvoimaviranomaisen tehtäviä ja vastuuta kyseisestä asiakasryhmästä.

Uusi palvelu olisi lähtökohtaisesti asiakkaalle vapaaehtoinen. Nykyisin kuntouttavaan työtoimintaan osallistuva asiakas saa työttömyysturvaan kuuluvan kulukorvauksen lisäksi matkakorvauksen, jota ei

makseta muissa työllistymistä edistävissä palveluissa. Kulukorvauksen poistuminen heikentää merkittävästi asiakkaan motivaatiota osallistua palveluun. Korvausta voidaan harkinnanvaraisesti kompensoida toimeentulotuella, mutta tämä ei ole varma eikä yhdenvertainen ratkaisu asiakkaan näkökulmasta.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

-

Perustelut tiiviisti?

-

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteutettavissa oleva?

-

Perustelut tiiviisti?

-

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

-

17 Lausuntopalaute muista säädosmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Lakiehdotuksessa ei ole riittävällä tavalla arvioitu niitä kustannusvaikutuksia, joita työllisyysalueille aiheutuu tilanteessa, jossa arviolta noin 10 prosenttia nykyisistä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista siirtyy työllisyysalueiden palveluiden piiriin samanaikaisesti, kun aktivointiyhteistyö lakkaa. Lisäksi epävarmuutta lisää se, että Työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleman kolmannen sektorin avustuksen alueellinen kohdentuminen on vielä avoin. Avustus on sidottu hyvinvointialueille syntyviin säästöihin ja saattaa olla luonteeltaan määräaikainen, mikä heikentää sen ennakoitavuutta ja vaikuttavuutta. Tästä syystä avustuksen tulisi olla pysyvä ja rakenteellisesti turvattu eli ns. korvamerkitty.

Esitetystä muutoksesta syntyy myös merkittäviä kerrannaisvaikutuksia.

Työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden välinen lakisääteinen yhteistyö vähenee aktivointisuunnitelmatyön päättyessä, mikä voi käytännössä johtaa yhteistyön heikkenemiseen laajemminkin. Merkittävä osa asiakaskunnasta on sellaisessa tilanteessa, ettei heidän työllistymistään voida edistää pelkästään

työvoimaviranomaisen toimenpitein. Mikäli lainsäädännön väljentyminen ja hyvinvointialueiden taloudelliset säästöpainet johtavat yhteistyön tosiasialliseen

vähennykseen muilta osin kuin velvoittavan TYM-yhteistyön puitteissa, seurauksena on sekä työvoimaviranomaisten ja kuntien että koko yhteiskunnan kustannusten kasvu.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Hallituksen esityksessä todetaan perustellusti, että väljä lainsäädäntö mahdollistaa yksilöllisten ja asiakaskohtaisten palvelujen toteuttamisen. Tästä tarvitaan riittävää seuranta. Kattavan ja luotettavan tiedon pohjalta voidaan arvioida palveluiden riittävyttä, laatua ja yhdenvertaista saatavuutta.

Tietopohjan puutteellisuus on tunnistettu myös hallituksen esityksen valmistelussa. Tästä huolimatta esityksen vaikuttavuusarviot työllistymistä edistävien palveluiden kehittämiseksi jäävät niukoiksi, mikä heikentää kokonaisarvioinnin luotettavuutta ja päätöksenteon tietoperustaa.

Esityksessä todetaan että, sillä tavoitellaan julkisen talouden säästöjä, ja koska sosiaalihuollon toimintakulut liittyvät keskeisesti henkilöstömenoihin, tarkoittavat sosiaalihuollon rahoituspohjaan tehtävät leikkaukset suurelta osin sosiaalihuollon työvoiman vähentymistä. Työpaikkojen vähentymisellä voi lisäksi olla heijastevaikutuksia työn kuormittavuuteen ja henkilöstön pysyvyyteen niissä toiminnoissa, jotka jatkavat toimintaansa aiempaa suppeammilla resursseilla. Mikäli palvelurakenteen keventäminen johtaa siirtymävaiheessa epäselvyyksiin tehtävärakenteissa tai palvelujen organisoinnissa, tämä voi lisätä henkilöstön vaihtuvuutta sekä riskiä työmarkkina-aseman heikkenemisestä erityisesti osa-aikaisissa ja määräaikaisissa tehtävissä toimivien keskuudessa. Vaikutukset voivat olla merkittäviä myös alueilla, joilla vaihtoehtoisia työllistymismahdollisuuksia on rajallisesti ja joissa sosiaalihuollon palvelut ovat merkittävä työllistäjä.

Edellinen esityksen kohta voi tarkoittaa työllisyyspalveluille kasvavaa asiakasmäärää.

Nummela Juha
Pohjanmaan työllisyysalue

Vahtera Sari
Vaasan kaupunki / Konsernihallinto / Hallinto ja asiointi - Pohjanmaan
työllisyyspalvelut